

Plan Sävsjö kommun

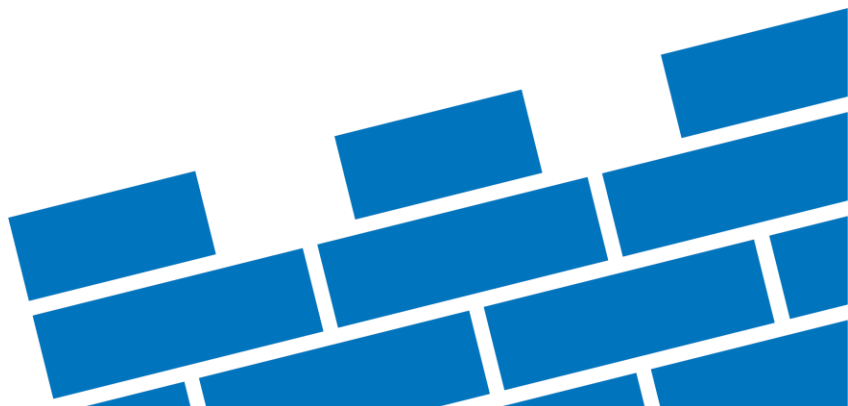
Biblioteksplan

Sävsjö kommun 2025–2028

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum för beslut: 2024-12-16, 2024-12-17

Diarienummer: KF 2024/318

Innehåll

Inkluderande bibliotek genom hela livet.....	3
Sävsjö kommun och framtidens bibliotek	3
Folkbibliotek	4
Skolbibliotek.....	4
Barnrättsperspektivet.....	5
Biblioteken stärker demokratin	5
Samhällsutmaningar med tre fokusområden.....	6
Läsfrämjande och bildning	6
Informationslandskapets förändring	7
Delaktighet och inkludering.....	8

Inkluderande bibliotek genom hela livet

Enligt *bibliotekslagen (2013:801)* ska varje kommun anta en biblioteksplan för sin verksamhet på biblioteksområdet. Enligt *skollagen (2010:800)* ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek. Varje huvudman för skolan ska dessutom från 1 juli 2025 precisera hur syftet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås i en biblioteksplan.

Sävsjö kommuns biblioteksplan 2025-2028 fungerar som ett strategiskt styrdokument för att utveckla och styra biblioteksverksamheten inom kommunen. Planen följs upp i respektive verksamhets systematiska arbete.

Biblioteksplanens fokusområden knyter an till flera av de Globala målen inom Agenda 2030 för hållbar utveckling och kan bidra till förverkligandet av de mänskliga rättigheterna:

Sävsjö kommun och framtidens bibliotek

Som ett led i Sävsjö kommuns vision att vara Sveriges mest barnvänliga, gröna och inkluderande kommun spelar biblioteken en läsfrämjande roll, inte enbart för att främja och tillgängliggöra litteratur, utan även för att stärka demokratin och möta samhällsliga utmaningar.

Enligt bibliotekslagen ska all offentligt finansierad biblioteksverksamhet:

- verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.
- finnas tillgänglig för alla.
- ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.
- ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på
  1. de nationella minoritetsspråken,
  2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
  3. lättläst svenska.

Sävsjö kommun med sina drygt 11 600 invånare är en utpräglad landsbygdskommun vilken traditionellt satsat på närheten till invånarna. I Sävsjö finns huvudbiblioteket och de tre mindre orterna Rörvik, Stockaryd, och Vrigstad har filialer som är integrerade med skolbiblioteken där. Alla sex grundskolor, den anpassade grundskolan och fritidshemmen i Sävsjö kommun har tillgång till skolbibliotek. Förskolorna har under hösten 2024 iordningsställt ”kapprumsbibliotek”.

Närheten till invånarna skapar förutsättningar för personliga möten och anpassade tjänster. Detta fyller en viktig funktion med våra demografiska utmaningar, där socioekonomiska skillnader som fortfarande kan spåras till förra decenniets flyktingkris och trähusindustrins motgångar kan märkas.

Folkbibliotek

Varje kommun ska ha folkbibliotek vilka ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Dess utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. De ska:

- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.
- verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.
- avgiftsfritt till allmänheten låna eller på annat sätt få tillgängliggöra litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

För folkbiblioteken i Sävsjö kommun ansvarar Kultur- och fritidsnämnden.

Skolbibliotek

Enligt *skollagen (2010:800)* ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek. Dessa spelar en avgörande roll i att grundlägga barns möte med läsning och litteratur, vilket är en viktig del av deras utbildning och personliga utveckling. De ska vara en integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet och erbjuda en miljö som främjar läsning, medie- och informationskunnighet.

Lagrådsremissen om *Stärkta skolbibliotek*, vilken räknas träda i kraft som ändringar i både Biblioteks- och skollagen den 1 juli 2025, definierar skolbibliotek som en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och som ställs till elevernas och lärarnas förfogande. Skolbiblioteket syftar till att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet.

Förstärkningarna i lagen kan sammanfattas:

- Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att målen med skolbiblioteken uppnås.
- Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant examen.
- Varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur syftet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.
- Kommuner kan antingen anta en särskild skolbiblioteksplan eller beskriva skolbiblioteksverksamheten i den kommunal biblioteksplan som ska antas enligt bibliotekslagen.

För skolbiblioteken i Sävsjö kommun ansvarar Barn- och utbildningsförvaltningen.

Barnrättsperspektivet

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, som nu är svensk lag, har alla barn rätt till utbildning och en meningsfull fritid. Genom att följa barnkonventionen i vår verksamhet hoppas vi bidra till att synliggöra barnets rättigheter och skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i våra verksamheter. Barn och unga är en prioriterad grupp för folkbibliotek och skolbibliotekens största målgrupp. Därför ska barnrättsperspektivet genomsyra all vår verksamhet.

Vi vill betona vikten av att ha ett bra utbud av barn- och ungdomslitteratur för att uppmuntra till ett livslångt läsande. Vi tror också på vikten av god föräldrakontakt och att skolan inspirerar till läsande och användning av bibliotekens resurser, där de integrerade skolbiblioteken erbjuder stora möjligheter.

Biblioteken stärker demokratin

Biblioteken spelar en central roll i att stärka demokratin genom att främja fri åsiktsbildning och kunskapsförmedling. De erbjuder en mängd olika informationskällor och perspektiv, vilket ger användarna möjlighet att bilda egna åsikter.

Biblioteken har också en särskild roll att spela när det gäller att stödja prioriterade grupper, som anges i bibliotekslagen. Genom att erbjuda dessa grupper tillgång till information, kunskap och kulturella upplevelser, bidrar biblioteken till att stärka deras deltagande i samhället och därmed stärka demokratin.

Biblioteken är unika i dagens samhälle som rum som är öppna för allmänheten och som inte kräver att besökaren köper något. På biblioteket kan man träffa andra människor och dela sina tankar och sin oro. Här kan man bara vara, strosa omkring eller sitta en stund och här är man välkommen precis som man är.

Samhällsutmaningar med tre fokusområden

Läsfrämjande och bildning

Barns språkutveckling börjar tidigt. Redan under de första levnadsåren läggs en grund för språkförmågan. Barn som tidigt möter högläsning och böcker får ett rikare språk och är bättre rustade för skola. Här är förskolan särskilt viktig, då alla barn från och med 3 års ålder erbjuds plats i den kommunala förskolan. Totalt är 94,5 % (2024) av de barn som är 3-5 år placerade på någon förskola i kommunen. Förskolan är därför en viktig arena där möjligheten finns att möta barnen.

De två senaste mätningarna i PISA (2018 & 2022) visar en fortsatt minskad läsförståelse. Trots läsfrämjande åtgärder kvarstår stora läsklyftor. Regeringens skrivelse "Barns och ungas läsning" (2021) visar att läsförmåga korrelerar med socioekonomisk status och att flickor presterar bättre än pojkar. Statens medieråds rapport "Ungar och medier" (2021) indikerar att barn och unga läser mindre, trots att många vill läsa mer.

Sjunkande läsvanor är ett växande problem, särskilt bland barn och unga. Enligt Internetstiftelsens rapport "Svenskarna och internet" har 4 av 10 barn i åldern 8–19 år inte läst eller lyssnat på en bok det senaste året. Mediebarometern 2023 visar att läsning är vanligare i storstäder än på landsbygden.

Biblioteken är viktiga för att främja läsning och utveckla språklig och kulturell kompetens. De stödjer livslångt lärande genom olika resurser och tjänster. Genom att skolbibliotek och folkbibliotek arbetar utifrån en gemensam biblioteksplan kan vi främja en livslång relation till läsning och litteratur.

Fokusområde Läsfrämjande och bildning 2025-2028

- **Ökad samverkan mellan kommunens folk- och skolbibliotek:** För att utveckla och forma nya strategier för det läsfrämjande arbetet bör uppdragen och ansvarsrollerna tydliggöras i samarbetet och ledas systematiskt utifrån en samordnad resurs.
- **Stärkta skolbibliotek:** Implementera åtgärder i linje med lagrådsremissen om stärkta skolbibliotek för att säkerställa att skolbiblioteken är bemannade och fungerar som en resurs i undervisningen. Det innebär att:
  - Utveckla och implementera en skolbiblioteksplan på huvudmannanivå för att säkerställa en strukturerad och jämlik skolbiblioteksverksamhet som stödjer elevernas lärande och utveckling.
  - Rekrytera skolbibliotekarier för att säkerställa att alla elever har tillgång till en utbildad bibliotekarie som samarbetar med lärare och stödjer elevernas läs- och språkutveckling.
- **Fritidsläsning för barn och unga:** Främja barn och ungas fritidsläsning genom ett väl etablerat samarbete mellan Barn- och utbildningsförvaltningen och Kultur- och fritidsförvaltningen, samt stärka föräldrar i den viktiga roll de har i sina barns läs- och skrivutveckling för att skapa en livslång relation till läsning och litteratur.

Informationslandskapets förändring

Möjligheterna att ta del av och sprida kunskap och idéer har ökat genom utvecklingen av nya informationstekniker och plattformar. Samtidigt har risken för spridning av desinformation ökat, vilket gör det svårare att avgöra vad som är trovärdigt.

Påverkanskampanjer och cyberattacker förändrar utgångspunkten för det demokratiska samtalet, och i ett samhälle som drabbas av kris och där otrygghet råder, blir attityderna mer polariserade. Att sakna tillgång till information eller litteratur, på grund av utanförskap eller ojämlik tillgång, främjar inte ett demokratiskt samtal.

En central del av skolans demokratiska uppdrag är att förbereda eleverna för att bli informerade och aktiva medborgare. *Medie- och informationskunnighet (MIK)* är en avgörande kompetens i detta arbete. MIK innebär att kunna hitta, analysera, värdera och skapa information samt att vara källkritisk och förstå budskap i både text och media.

Med digitaliseringen ökar förväntningarna på bibliotekets teknik och utbud, och det är angeläget att kunna möta efterfrågan på digitala tjänster. Samtidigt ställer digitaliseringen oss inför flera utmaningar. Vi måste balansera mellan att möta behovet av digitalt utbud och att stödja dem som inte hänger med i den digitala omställningen. Ekonomiska modeller för e-medier kan stå i vägen för bibliotekets intention att möta behovet från användarna. Digital samhällsservice har blivit en större del av folkbibliotekens verksamhet på grund av förväntningar från myndigheter och andra aktörer. Detta har ibland gjort att bibliotekens läsfrämjande uppdrag hamnat i skymundan. Enligt *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025* är det viktigt att värna om bibliotekens kärnverksamhet och inte låta andra förväntningar tränga undan den.

Fokusområde Informationslandskapets förändring 2025-2028

- **Digitala tjänster:** Tillgängliggöra och främja digitala tjänster för att möta användarnas behov och beteenden, samt säkerställa att biblioteket fortsätter att vara en central plats för informations- och kunskapsförmedling i takt med ett föränderligt samhälle.
- **Främja medie- och informationskunnighet (MIK):** Stärka kunskapen i att söka, kritiskt granska och hantera information i ett snabbt föränderligt informationslandskap.
- **Digital delaktighet:** Säkerställa att alla har möjlighet att ta del av de tjänster som biblioteken erbjuder och därmed motverka digitalt utanförskap.

Delaktighet och inkludering

Folkhälsomyndighetens arbete mot ofrivillig ensamhet visar att ensamhet är vanligast i yngre och äldre åldersgrupper, bland personer i ensamhushåll, personer med funktionsnedsättningar och personer som är sjukskrivna eller arbetslösa.

Det finns många typer av utanförskap, och alla påverkar förmågan och viljan att delta i det demokratiska samhället. Biblioteket kan spela en viktig roll i att stödja de som riskerar att hamna i utanförskap, inklusive nyanlända, personer med funktionsnedsättningar och de som bor i områden med högre socioekonomiska utmaningar.

Sävsjö bibliotek erbjuder en plats där alla, oavsett bakgrund eller socioekonomisk status, kan samlas, lära och växa. Biblioteket erbjuder tillgång till kunskap och information, vilket är avgörande för att bekämpa utanförskap och bygga broar mellan olika grupper i samhället och främja social inkludering.

Fokusområde Delaktighet och inkludering 2025-2028

- **Tillgänglighet för alla:** Förbättra samverkan mellan flera förvaltningar för att säkerställa att personer med funktionsvariationer har tillgång till bibliotekets tjänster och resurser.
- **Stöd till nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska:** Säkerställa resurser för att stödja och stärka de med ett nationellt minoritetsspråk och personer med annat modersmål än svenska, samt främja inkludering och integration.
- **Öppna och tillgängliga bibliotek:** Säkerställa att biblioteken är öppna och tillgängliga för alla.

Lagar, styrdokument och strategier

Bibliotekslag (2013:801): Denna lag reglerar det allmänna biblioteksväsendet i Sverige och betonar bibliotekens roll i att främja demokrati, kunskap och fri åsiktsbildning.

Skollag (2010:800): Skollagen innehåller bestämmelser om skolbibliotek och deras tillgänglighet för elever i grundskolan, gymnasieskolan och andra utbildningsformer.

Stärkta skolbibliotek: Denna lagrådsremiss föreslår ändringar i skollagen för att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga skolbibliotek och betonar vikten av bemannade skolbibliotek med utbildade bibliotekarier.

Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025: Denna strategi från Kungliga biblioteket ger vägledning för hur biblioteken kan utvecklas och stärkas för att möta framtidens utmaningar.

Regional biblioteksplan: Denna plan utarbetas av regionen och ger riktlinjer för hur biblioteksverksamheten ska bedrivas på regional nivå och dess samverkan med kommunala bibliotek.

Agenda 2030: Integrera de globala målen för hållbar utveckling, såsom: *God hälsa och välbefinnande* (mål 3), *God utbildning för alla* (mål 4), *Jämställdhet* (mål 5), *minskad ojämlikhet* (mål 10), *hållbara städer och samhällen* (mål 16) och *Fredliga och inkluderande samhällen* (mål 16).

Sävsjö kommuns utvecklingsstrategi: Denna strategi inkluderar kommunens vision att vara Sveriges mest barnvänliga, gröna och inkluderande kommun, och bör integreras i biblioteksplanen.

Dokumentansvarig: Biblioteksföreståndare

Dokumentet gäller: Kultur- och fritidsnämnden och barn- och utbildningsnämnden

För revidering ansvarar: Biblioteksföreståndare

För eventuell uppföljning ansvarar: Biblioteksföreståndare